

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

วิชาชีพพยาบาลเป็นวิชาชีพที่ต้องรับผิดชอบต่อชีวิตมนุษย์ซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่ายิ่งของโลก ดังนั้นในการให้บริการบุคคลที่มีคุณค่าจึงต้องให้บริการที่มีคุณภาพอย่างสูง บุคคลในวิชาชีพจึงต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติที่สำคัญคือ มีความรู้ในศาสตร์สาขาพยาบาลและศาสตร์สาขาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง มีทักษะขั้นสูงในการปฏิบัติการพยาบาล รวมทั้งความสามารถในการใช้เครื่องมือและเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่ทันสมัยและเป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถดูแลผู้ป่วยได้อย่างมีคุณภาพ ทั้งทางด้านร่างกาย จิตวิญญาณ และสังคม ตลอดจนสภาพแวดล้อมของบุคคล ดังนั้นบทบาทหน้าที่ของพยาบาลจึงต้องครอบคลุมทั้งด้านการดูแลรักษาพยาบาล การควบคุมป้องกันโรค การส่งเสริมสุขภาพ และการฟื้นฟูสภาพ เพื่อให้ผู้ป่วยหรือผู้รับบริการกลับคืนสู่สภาวะปกติโดยเร็วที่สุด มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ และสามารถที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมต่อไปได้อย่างปกติสุขหรือใกล้เคียงกับสภาวะปกติมากที่สุด

สถาบันการศึกษาพยาบาลมีภารกิจหลักที่สำคัญมากอย่างยิ่งคือ ผลิตบัณฑิตทางการพยาบาลที่มีคุณลักษณะดังกล่าวข้างต้นและสอดคล้องกับความต้องการของสังคมที่เปลี่ยนแปลงและพัฒนาไปอย่างรวดเร็วตามความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ซึ่งการที่สถาบันจะบรรลุวัตถุประสงค์ตามภารกิจหลักดังกล่าวได้นั้น นักศึกษาจะต้องผ่านกระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพอย่างสูง ได้รับการเพาะบ่มปลูกฝังคุณลักษณะต่าง ๆ ตลอดระยะเวลาที่ศึกษาอยู่ในสถาบันการศึกษา * โดยเริ่มต้นจากการเรียนวิชาการพยาบาลพื้นฐานซึ่งเป็นวิชาที่มีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะเป็นวิชาทางการพยาบาลวิชาแรกที่นักศึกษาจะต้องเรียนเพื่อเข้าสู่วิชาชีพ จึงได้จัดไว้ให้นักศึกษาเรียนก่อนวิชาทางการพยาบาลอื่น ๆ ในหลักสูตรโดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือ ให้นักศึกษาพยาบาลมีความรู้ความเข้าใจในลักษณะของวิชาชีพพยาบาล ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และแนวคิดทางการพยาบาลเพื่อเข้าสู่วิชาชีพและฝึกปฏิบัติการให้การพยาบาลขั้นพื้นฐาน เพื่อสามารถให้ความช่วยเหลือผู้ป่วยได้ ดังนั้นวิชาการพยาบาลพื้นฐานจึงเป็นวิชาที่มีความสำคัญมากในการที่จะนำนักศึกษาเข้าสู่วิชาชีพ มีทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพและเป็นรากฐานที่มั่นคง และสำคัญยิ่งในการเรียนวิชาทางการพยาบาลอื่น ๆ ต่อไป แต่ถ้านักศึกษาคาดความรู้ความเข้าใจในลักษณะของวิชาชีพพยาบาล ขาดคุณธรรม จริยธรรม และไม่สามารถบรรลุเป้าหมายขั้นสูงของการศึกษาปฏิบัติการ

พยาบาลขั้นพื้นฐานได้ ก็จะมีผลให้นักศึกษามีทัศนคติที่ไม่ดีต่อวิชาชีพ ค้อยทักษะในการปฏิบัติ การพยาบาล ซึ่งจะเกิดผลเสียต่อผู้รับบริการและวิชาชีพอย่างใหญ่หลวง ดังนั้นผู้ที่ทำหน้าที่เป็น ผู้สอนจะต้องมีอุดมการณ์ที่สำคัญคือ การมุ่งให้ผู้เรียนทุกคนบรรลุผลในระดับสูง และการที่จะ สามารถบรรลุอุดมการณ์ของการสอนได้นั้น ผู้สอนต้องพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของตนให้มี คุณภาพ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งจะช่วยแก้ปัญหาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาที่พบบ่อย ๆ ว่า สถาบันการศึกษาบางแห่งผลิตบัณฑิตที่ขาดคุณภาพ

การที่จะพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพได้นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้อง ทราบข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและปัญหาในการจัดการเรียนการสอนในขณะนั้น เพื่อเป็น แนวทางในการพัฒนาต่อไป แต่เนื่องจากในปัจจุบันพบว่าในเรื่องสภาพปัจจุบันและปัญหาในการ จัดการเรียนการสอนวิชาการพยาบาลพื้นฐานยังไม่มีผู้ใดศึกษามาก่อน ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นบุคคล หนึ่งที่มีส่วนในการรับผิดชอบทางด้านการศึกษาพยาบาลได้ตระหนักและเห็นความสำคัญของการ พัฒนาการเรียนการสอนให้มีคุณภาพและต่อเนื่อง และมีความสนใจที่จะศึกษาสภาพปัจจุบันและ ปัญหาในการจัดการศึกษาวิชาการพยาบาลพื้นฐาน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์มากที่สุดใ นการพัฒนาการเรียนการสอนวิชาการพยาบาลพื้นฐาน ซึ่งจะบังเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียนและ ผู้รับบริการทางสุขภาพทุกคน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาสภาพปัจจุบันในการจัดการศึกษาวิชาการพยาบาลพื้นฐานในสถาบันอุดมศึกษา เอกชน ในเรื่องต่อไปนี้
  - 1.1 เนื้อหาวิชา
  - 1.2 การวางแผนการสอน
  - 1.3 วิธีสอนและการจัดประสบการณ์การเรียนรู้
  - 1.4 การวัดและประเมินผล
  - 1.5 อุปกรณ์การสอน
  - 1.6 สภาพแวดล้อมของการเรียนการสอน
  - 1.7 สถานภาพของผู้สอน
2. ศึกษาปัญหาในการจัดการศึกษาวิชาการพยาบาลพื้นฐานในสถาบันอุดมศึกษา เอกชน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ศึกษาสภาพปัจจุบันและปัญหาในการจัดการศึกษาวิชาการพยาบาลพื้นฐาน เฉพาะหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ ระดับวิชาชีพของสถาบันอุดมศึกษาเอกชนที่ได้มีการดำเนินการสอนวิชาการพยาบาลพื้นฐานในหลักสูตรดังกล่าวมาแล้วอย่างน้อย 1 ปี

2. ศึกษาสภาพปัจจุบันในการจัดการศึกษาวิชาการพยาบาลพื้นฐานทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เฉพาะด้านเนื้อหาวิชา การวางแผนการสอน วิธีสอนและการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ การวัดและประเมินผล อุปกรณ์การสอน สภาพแวดล้อมการเรียนการสอน และสถานภาพของผู้สอน

3. ศึกษาปัญหาในการจัดการศึกษาวิชาการพยาบาลพื้นฐาน ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เฉพาะด้านนโยบายหรือเป้าหมายของสถาบัน เนื้อหาวิชา การวางแผนการสอน วิธีสอน และการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ การวัดและประเมินผล อุปกรณ์การสอน สภาพแวดล้อมการเรียนการสอน และประสิทธิภาพของผู้สอน

4. ศึกษาข้อมูลโดยการวิเคราะห์ประมวลการสอน การสัมภาษณ์ และใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง เฉพาะที่เป็นหัวหน้าภาควิชาและอาจารย์ที่สอนวิชาการพยาบาลพื้นฐานเท่านั้น

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การจัดการศึกษา หมายถึง กิจกรรมต่าง ๆ ที่จัดขึ้นในวิชาการพยาบาลพื้นฐานเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมต่าง ๆ ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ได้แก่ การกำหนดเนื้อหาวิชา การวางแผนการสอน วิธีสอนและการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ การวัดและประเมินผล อุปกรณ์การสอน สภาพแวดล้อมการเรียนการสอน และสถานภาพของผู้สอน

สภาพปัจจุบันในการจัดการศึกษา หมายถึง ภาวะที่ผู้สอนในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนกำลังดำเนินการในด้านการจัดการศึกษาวิชาการพยาบาลพื้นฐาน ในหลักสูตรพยาบาลศาสตร์ระดับวิชาชีพ

ปัญหาในการจัดการศึกษา หมายถึง ปัจจัยที่ส่งผลให้ผู้สอนไม่สามารถจัดการศึกษาวิชาการพยาบาลพื้นฐานได้ตามที่คาดหวัง และปัจจัยนั้นมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษา ได้แก่ ปัจจัยด้านนโยบายหรือเป้าหมายของสถาบัน เนื้อหาวิชา การวางแผนการสอน วิธีสอนและการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ การวัดและประเมินผล อุปกรณ์การสอน สภาพแวดล้อมการเรียนการสอน และประสิทธิภาพของผู้สอน

เนื้อหาวิชาการศึกษาพื้นฐาน หมายถึง ความรู้และประสบการณ์การเรียนรู้ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติที่ผู้สอนกำหนดขึ้นในวิชาการศึกษาพื้นฐาน เพื่อเป็นเครื่องมือในการทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และสามารถปฏิบัติการพยาบาลได้

การวางแผนการสอน หมายถึง การกำหนดแนวทางของผู้สอนเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาการศึกษาพื้นฐานทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติตลอดปีการศึกษา ซึ่งประกอบด้วย การกำหนดวัตถุประสงค์การเรียนรู้ กำหนดเนื้อหาวิชาและกิจกรรมการสอน กำหนดวิธีการวัดและประเมินผล กำหนดผู้สอน จัดทำประมวลการสอน และติดต่อประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ

วิธีสอนและการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ หมายถึง การกำหนดกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติที่ผู้บริหารและอาจารย์ในภาควิชาการศึกษาพื้นฐานเป็นผู้กำหนดขึ้น

การวัดและประเมินผล หมายถึง กระบวนการในการกำหนดพฤติกรรมความสามารถของผู้เรียนในวิชาการศึกษาพื้นฐานโดยใช้เครื่องมือในการวัด และตัดสินลงสรุปพฤติกรรมความสามารถนั้น ๆ ว่าได้เกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่

อุปกรณ์การสอน หมายถึง สื่อต่าง ๆ ที่ผู้สอนวิชาการศึกษาพื้นฐานนำมาใช้ในการเรียนการสอน เพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ดี เช่น เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ เอกสารประกอบการสอน วีดิทัศน์ อุปกรณ์ที่ใช้ในการปฏิบัติการพยาบาล

สภาพแวดล้อมการเรียนการสอน หมายถึง องค์ประกอบทางกายภาพที่สถาบันอุดมศึกษาเอกชนจัดไว้ เพื่อประโยชน์ในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนวิชาการศึกษาพื้นฐาน ได้แก่ ห้องเรียน ห้องปฏิบัติการพยาบาลพื้นฐาน และหอผู้ป่วย

สถานภาพของผู้สอน หมายถึง ปัจจัยและความคิดเห็นของผู้สอนวิชาการศึกษาพื้นฐานในเรื่อง อายุ สุขวุฒิ ประสบการณ์การสอนวิชาการศึกษาพื้นฐาน ประสบการณ์การเป็นพยาบาลประจำการ ประสบการณ์การสอนพยาบาลสาขาอื่น สมเหตุที่ผู้สอนปฏิบัติงานในตำแหน่งอาจารย์วิชาการศึกษาพื้นฐาน ความรู้ลึกของผู้สอนที่มีต่อวิชาการศึกษาพื้นฐาน การเตรียมตัวก่อนสอน ความสำคัญของวิชาการศึกษาพื้นฐานตามการรับรู้ของผู้สอน และการได้รับการส่งเสริมจากผู้บริหารในการพัฒนาตนเองด้านวิชาการ

วิชาการศึกษาพื้นฐาน หมายถึง วิชาที่ว่าด้วยหลักการพยาบาลและวิธีการปฏิบัติทางการพยาบาลขั้นพื้นฐานในการให้ความช่วยเหลือบุคคลทั้งทางด้าน การป้องกันโรค การส่งเสริมสุขภาพ การรักษาพยาบาล และการฟื้นฟูสภาพ

หลักสูตรพยาบาลศาสตรระดับวิชาชีพ หมายถึง หลักสูตรทางการพยาบาลที่เปิดสอนในสถาบันอุดมศึกษาเอกชนที่มีระยะเวลาการศึกษา 4 ปี โดยรับผู้ที่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษา

คอนปลาชหรือเทียบเท่า และสำเร็จการศึกษาแล้วจะได้รับวุฒิการศึกษาพยาบาลศาสตรบัณฑิต หรือวิทยาศาสตรบัณฑิต (พยาบาล) หรือประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์ (ระดับวิชาชีพ)

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ แสดงถึง การปฏิบัติจริงของผู้ตอบเกี่ยวกับการจัดการศึกษาวิชาการพยาบาลพื้นฐาน และข้อมูลได้จากการตอบแบบสอบถามเป็นข้อมูลที่ได้จากผู้ตอบที่ตอบตามความรู้ที่แท้จริง
2. วัน เวลา และสถานที่ในการสัมภาษณ์ที่ต่างกัน ไม่มีผลต่อข้อมูลที่ได้รับ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทราบถึงสภาพปัจจุบันและปัญหาในการจัดการศึกษาวิชาการพยาบาลพื้นฐานของคณะพยาบาลศาสตร์ สถาบันอุดมศึกษาเอกชน
2. ผู้บริหารการศึกษาพยาบาลและผู้สอนวิชาการพยาบาลพื้นฐาน จะได้นำข้อมูลที่ได้ไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น ซึ่งยังประโยชน์สูงสุดแก่นักศึกษาพยาบาลและผู้รับบริการสืบไป